

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) NUTARTIS

2019 m. vasario 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Viešieji pirkimai – Peržiūros procedūros – Direktyva 89/665/EEB – 1 ir 2c straipsniai – Skundas dėl sprendimų leisti arba neleisti dalyvauti konkurse – Apskundimo terminai – 30 dienų naikinamasis terminas – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nesuteikiama galimybė pareikšti sprendimo leisti dalyvauti konkurse neteisėtumu grindžiamo prieštaravimo paduodant skundą dėl vėlesnių aktų – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 47 straipsnis – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą“

Byloje C-54/18

dėl *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas, Italija) 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. sausio 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Cooperativa Animazione Valdocco Soc. coop. soc. Impresa Sociale Onlus

prieš

Consorzio Intercomunale Servizi Sociali di Pinerolo,

Azienda Sanitaria Locale To3 di Collegno e Pinerolo,

dalyvaujant:

Ati Cilte Soc. coop. soc.,

Coesa Pinerolo Soc. coop. soc. arl,

La Dua Valadda Soc. coop. soc.,

Consorzio di Cooperative Sociali il Deltaplano Soc. coop. soc.,

La Fonte Soc. coop. soc. Onlus,

Società Italiana degli Avvocati Amministrativisti (SIAA),

Associazione Amministrativisti.it,

Camera degli Avvocati Amministrativisti,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

* Processo kalba: italų.

kurių sudaro kolegijos pirmininkas M. Vilaras (pranešėjas), teisėjai K. Jürimäe, D. Šváby, S. Rodin ir N. Piçarra,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Cooperativa Animazione Valdocco Soc. coop. soc. Impresa Sociale Onlus*, atstovaujamos *avvocati* A. Sciolla, S. Viale ir C. Forneris,
- *Consorzio Intercomunale Servizi Sociali di Pinerolo*, atstovaujamos *avvocato* V. Del Monte,
- *Ati Cilte Soc. coop. soc.*, *Coesa Pinerolo Soc. coop. soc. arl* ir *La Dua Valadda Soc. coop. soc.*, atstovaujamų *avvocati* L. Gili ir A. Quilico,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* C. Colelli ir V. Nunziata,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. Bulterman ir J. M. Hoogveld,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Haasbeek, G. Gattinara ir P. Ondrůšek,

atsižvelgęs į išklausus generalinį advokatą priimtą sprendimą išspręsti bylą motyvuota nutartimi pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnį,

priima šią

Nutartį

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (OL L 395, 1989, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 246, klaidų ištaisymas OL L 63, 2016, p. 44), iš dalies pakeistos 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/EB (OL L 94, 2014, p. 1) (toliau – Direktyva 89/665), 1 straipsnio 1 ir 2 dalių, taip pat lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Cooperativa Animazione Valdocco Soc. coop. soc. Impresa Sociale Onlus* (toliau – *Cooperativa Animazione Valdocco*) ginčą su *Consorzio Intercomunale Servizi Sociali di Pinerolo* (toliau – *CISS di Pinerolo*) ir su *Azienda Sanitaria Locale To3 di Collegno e Pinerolo* dėl viešojo pirkimo sutarties dėl slaugos namuose paslaugų teikimo sudarymo su laikinąja įmonių grupe, sudaryta iš *Ati Cilte Soc. coop. soc.*, *Coesa Pinerolo Soc. coop. soc. arl* ir *La Dua Valadda Soc. coop. soc.* (toliau – laimėjusi laikinoji įmonių grupė).

Teisinis pagrindas

Sjungos teisė

- 3 Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje ir 3 dalyje nustatyta:

„1. <...>

Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad su sutartimis, kurioms taikoma [2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos] direktyva 2014/24/ES [dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014, p. 65)] arba Direktyva [2014/23], susiję perkančiųjų organizacijų priimti sprendimai galėtų būti veiksmingai ir visų pirma kuo greičiau peržiūrėti laikantis šios direktyvos 2–2f straipsniuose nustatytų sąlygų, remiantis tuo, kad tokiais sprendimais yra pažeisti Sąjungos viešųjų pirkimų srities teisės aktai arba nacionalinės taisyklės, kuriomis tie teisės aktai perkeliama į nacionalinę teisę.

<...>

3. Valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų peržiūros procedūros, kuriomis pagal išsamias taisykles, kurias gali nustatyti valstybės narės, galėtų pasinaudoti bent bet kuris asmuo, kuris yra arba buvo suinteresuotas gauti konkrečią sutartį, ir kuriam dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta žala ar kilusi tokios žalos rizika.“

- 4 Šios direktyvos 2c straipsnyje „Prašymo dėl peržiūros pateikimo terminai“ nustatyta:

„Jei valstybė narė nustato, kad bet kokie prašymai peržiūrėti perkančiosios organizacijos sprendimą, priimtą dėl sutarčių suteikimo [sudarymo] procedūros, kuri patenka į [Direktyvos 2014/24] arba [Direktyvos 2014/23] taikymo sritį, arba su ja susijusį sprendimą, turi būti pateikti nepasibaigus nustatytam laikotarpiui, o šis laikotarpis turi būti bent 10 kalendorinių dienų, ir kuris pradedamas skaičiuoti nuo kitos dienos po to, kai dalyviui arba kandidatui faksu arba elektroninėmis priemonėmis išsiunčiamas perkančiosios organizacijos sprendimas, ar, jei naudojamos kitokios ryšių priemonės, – šis laikotarpis turi būti bent 15 kalendorinių dienų, pradedant skaičiuoti nuo kitos dienos po to, kai dalyviui ar kandidatui išsiunčiamas perkančiosios organizacijos sprendimas, arba bent 10 kalendorinių dienų, skaičiuojant nuo kitos dienos po to, kai buvo gautas perkančiosios organizacijos sprendimas. Prie kiekvienam dalyviui ar kandidatui siunčiamo pranešimo apie perkančiosios organizacijos sprendimą pridedama atitinkamų tokio sprendimo priežasčių santrauka. Jeigu pateikiamas prašymas peržiūrėti šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytus sprendimus, apie kuriuos nereikalaujama specialiai pranešti, laikotarpis turi būti bent 10 kalendorinių dienų, skaičiuojant nuo atitinkamo sprendimo paskelbimo dienos.“

Italijos teisė

- 5 2010 m. liepos 2 d. *decreto legislativo n. 104 – Codice del processo amministrativo* (Įstatyminis dekretas Nr. 104 dėl Administracinio proceso kodekso; GURI, Nr. 156, paprastasis priedas, 2010 m. liepos 7 d.), iš dalies pakeisto 2016 m. balandžio 18 d. *decreto legislativo n. 50 – Codice dei contratti pubblici* (Įstatyminis dekretas Nr. 50, kuriuo patvirtintas viešųjų pirkimų kodeksas; GURI, Nr. 91, paprastasis priedas, 2016 m. balandžio 19 d.) 204 straipsniu (toliau – Administracinio proceso kodeksas), I priedo 120 straipsnio 2-bis dalyje numatyta:

„Sprendimas, kuriuo pašalinama iš viešojo pirkimo procedūros arba leidžiama joje dalyvauti, įvertinus dalyviams keliamų ekonominių finansinių ir techninių profesinių reikalavimų atitiktį, gali būti apskūstas per 30 dienų nuo tos dienos, kai perkančioji organizacija apie jį paskelbia interneto

svetainėje pagal [Viešųjų pirkimų kodekso] 29 straipsnio 1 dalį. Jeigu sprendimas neapskundžiamas, negalima nurodyti vykstant viešojo pirkimo procedūrai vėliau priimtų aktų neteisėtumo net pateikiant atskirąjį skundą. Taip pat nepriimtini skundai dėl pasiūlymo sudaryti sutartį, jeigu nuspręsta jį pateikti, ir kitų procedūros vidaus aktų, kuriais nedaroma tiesioginė žala.“

- 6 2016 m. balandžio 18 d. Įstatyminio dekreto Nr. 50, kuriuo patvirtintas viešųjų pirkimų kodeksas, iš dalies pakeisto 2017 m. balandžio 19 d. *decreto legislativo n° 56* (Įstatyminis dekretas Nr. 56; GURI Nr. 103, paprastasis priedas, 2017 m. gegužės 5 d.) (toliau – Viešųjų pirkimų kodeksas), 29 straipsnyje numatyta:

„<...> Siekiant suteikti galimybę paduoti skundą pagal Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalį, sprendimas, kuriuo pašalinama iš viešojo pirkimo procedūros, ir sprendimas, kuriuo leidžiama joje dalyvauti, kai patikrinus dokumentus nustatoma, kad 80 straipsnyje nurodytų pašalinimo pagrindų nėra, o ekonominiai finansiniai, techniniai ir profesiniai reikalavimai įvykdyti, paskelbiami per dvi dienas nuo jų priėmimo dienos. Per tą patį dviejų dienų laikotarpį kandidatai ir konkurso dalyviai apie šį sprendimą informuojami <...> nurodant biuro arba interneto svetainės, kur prieinami visi atitinkami dokumentai, adresą. 120 straipsnio 2-bis dalyje nustatytas apskundimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai antrame sakinyje minimi aktai, apimantys perkančiosios organizacijos motyvus, tampa realiai prieinami.“

- 7 Viešųjų pirkimų kodekso 53 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta:

„2. Nepažeidžiant šio Kodekso nuostatų, reglamentuojančių sutartis, kurios sudaromos konfidencialumo sąlygomis arba kurioms vykdyti būtinos specialios saugumo priemonės, teisė susipažinti su aktais yra atidedama:

- a) kai vyksta atviras konkursas, kiek tai susiję su pasiūlymus pateikusių asmenų sąrašu, – iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos;
- b) kai vyksta ribotas konkursas, derybos arba neformalus konkursas, kiek tai susiję su asmenų, kurie siekė būti pakviesti dalyvauti arba kurie pareiškė susidomėjimą, sąrašu ir asmenų, kurie buvo pakviesti pateikti pasiūlymą, sąrašu, ir asmenų, kurie pateikė šiuos pasiūlymus, sąrašu – iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos; asmenys, kurių prašymas būti pakviestų buvo atmestas, gali susipažinti su asmenų, kurie siekė būti pakviesti dalyvauti arba kurie pareiškė susidomėjimą, sąrašu po to, kai perkančioji organizacija oficialiai praneša kandidatų, kurie pakviesti pateikti pasiūlymus, pavardes (pavadinimus);
- c) kiek tai susiję su pasiūlymais – iki sprendimo sudaryti sutartį priėmimo;
- d) kiek tai susiję su pasiūlymų trūkumų patikrinimo procedūra – iki sprendimo sudaryti sutartį priėmimo.

3. 2 dalyje nurodyti aktai, kol nesibaigė joje nurodyti terminai, negali būti prieinami tretiesiems asmenims arba kaip nors kitaip paskelbti.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 2017 m. gegužės 19 d. sprendimu *CISS di Pinerolo*, remdamasi ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijumi, nusprendė sudaryti sutartį dėl slaugos namuose paslaugų teikimo jos teritorijoje laikotarpiu nuo 2017 m. birželio mėn. 1 d. iki 2020 m. gegužės 31 d. su laimėjusia laikinąja įmonių grupe.

- 9 Nustačius laimėtoją, *Cooperativa Animazione Valdocco*, kuri užėmė antrąją vietą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas, Italija) pateikė skundą; jame prašė panaikinti sprendimą sudaryti nagrinėjamą sutartį, taip pat įvairius sutarties sudarymo procedūros aktus, įskaitant sprendimą nepašalinti laimėjusios laikinosios įmonių grupės; ji nurodė, be kita ko, kad šiai grupei neturėjo būti leista dalyvauti konkurso procedūroje, nes ji nepateikė reikiamo dydžio laikinojo užstato ir neįrodė, kad tenkina dalyvavimo sąlygas.
- 10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad perkančioji organizacija ir laimėjusi laikinoji įmonių grupė pareiškė skundo nepriimtinumą grindžiamą prieštarvima, nes jis paduotas dėl galutinio sprendimo sudaryti sutartį. Jis pažymi, kad pagal pagreitintą procedūrą, reglamentuojamą kartu taikomomis Viešųjų pirkimų kodekso 29 straipsnio ir Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalies nuostatomis, *Cooperativa Animazione Valdocco* skundą turėjo pateikti per 30 dienų nuo pranešimo apie sprendimą leisti dalyviams dalyvauti konkurso procedūroje.
- 11 Jis dėl šio aspekto nurodo, kad Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalyje numatyta pagreitinta procedūra sukurta tam, kad sprendimus leisti ar neleisti dalyvauti procedūroje būtų galima užginčyti ir išspręsti ginčą, kol dar nepriimtas sprendimas dėl sutarties sudarymo, nustatant visus asmenis, kuriems leidžiama dalyvauti konkurse dar prieš nagrinėjant pasiūlymus ir prieš nustatant laimėtoją.
- 12 Vis dėlto jis pažymi, kad ši pagreitinta procedūra kritikuotina keliais aspektais, visų pirma Sąjungos teisės požiūriu.
- 13 Šiuo klausimu jis pirmiausia nurodo, kad pagal šią procedūrą dalyvis, kuriam nebuvo leista dalyvauti konkurse, privalo apskųsti sprendimą leisti dalyvauti (arba nepašalinti) dėl visų dalyvių, nors, pirma, tuo metu jis dar negali žinoti, kas bus laimėtojas, ir, antra, jam pačiam galėtų būti visiškai nenaudinga ginčyti sutarties sudarymo, jeigu jis nebus galutinėje eilėje. Todėl konkurso dalyvis priverstas pradėti teisminį procesą neturėdamas jokios garantijos, kad dėl šių veiksmų jis turės konkrečios naudos, tačiau turės prisiimti išlaidas, kylančias dėl neatidėliotino veiksmų ėmimosi.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas toliau pažymi, kad konkurso dalyvis, taip įpareigotas inicijuoti pagreitintą procedūrą, ne tik neturi konkretaus ir esamo suinteresuotumo, bet ir patiria įvairaus pobūdžio žalą dėl Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalies taikymo. Pirma, žala atsiranda dėl didelių finansinių išlaidų, susijusių su kelių skundų pateikimu. Antra, žala gali kilti dėl to, kad tai menkina jo įvaizdį perkančiosios organizacijos akyse. Trečia, žala kyla dėl lemtingų jam skirsimos vietos padarinių, nes Viešųjų pirkimų kodekso 83 straipsnyje numatytas neigiamo vertinimo kriterijus – dalyvio pradėtų ginčų įtaka.
- 15 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad itin sudėtingą padėtį norint paduoti skundą administraciniams teismams dar labiau apsunkina Viešųjų pirkimų kodekso 53 straipsnis, kurio 3 dalyje draudžiama – o už draudimo nepaisymą numatytos baudžiamosios sankcijos – valstybės pareigūnams arba atsakingiems už viešųjų paslaugų teikimą asmenims pranešti apie konkurso dokumentus ar bet kuriuo atveju juos paskelbti; galimybė susipažinti su šiais dokumentais atidedama iki sprendimo sudaryti sutartį priėmimo. Atsižvelgdami į minėto draudimo privalomąjį pobūdį, už procedūrą atsakingi asmenys nebus linkę atskleisti ne tik sprendimo leisti dalyvauti procedūroje, be ir kitų dalyvių administracinių dokumentų, o dėl to ekonominės veiklos vykdytojai būtų priversti paduoti skundus „nežiniomis“.

- 16 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
1. Ar pagal Sąjungos teisės normas, kuriomis reglamentuojama teisė į gynybą, į teisingą procesą ir į veiksmingą gynybą, visų pirma 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 ir 13 straipsnius, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį ir Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 2 dalis, draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalis, pagal kurią viešojo pirkimo procedūroje dalyvaujantis subjektas, norintis apskusti leidimą kitam subjektui joje dalyvauti arba jo nepašalinimą iš šios procedūros, turi tai padaryti per 30 dienų nuo pranešimo apie sprendimą, kuriuo dalyviams leidžiama dalyvauti procedūroje arba jie pašalinami iš jos?
 2. Ar pagal Sąjungos teisės normas, kuriomis reglamentuojama teisė į gynybą, į teisingą procesą ir į veiksmingą gynybą, visų pirma 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 ir 13 straipsnius, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį ir Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 2 dalis, draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalis, pagal kurią ūkio subjektui draudžiama, procedūrai pasibaigus, net pateikiant atskirąjį skundą, remtis argumentu, kad aktai, kuriais kitiems ūkio subjektams leidžiama dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje, visų pirma jos laimėtoji arba pagrindiniam ieškovui, yra neteisėti, jeigu jis pirma, per pirmiau nurodytą laikotarpį, neapskundė sprendimo leisti dalyvauti šioje procedūroje?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 17 Remiantis Procedūros reglamento 99 straipsniu, jeigu atsakymą į pateiktą prejudicinį klausimą galima aiškiai nustatyti iš jurisprudencijos, Teisingumo Teismas, vadovaudamasis teisėjo pranešėjo siūlymu ir išklausęs generalinį advokatą, bet kada gali nuspręsti priimti sprendimą motyvuota nutartimi.
- 18 Šioje byloje reikia taikyti minėtą straipsnį.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumom

- 19 Pirmiausia reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų, pagrindinėje byloje nagrinėjamos viešojo pirkimo sutarties vertė buvo 5 684 000 EUR, t. y. suma, gerokai viršijanti Direktyvos 2014/24 4 straipsnyje nustatytas ribines vertes.
- 20 Taigi, vadovaujantis Direktyvos 2014/23 46 straipsniu, šiai sutarčiai taikytina Direktyva 89/665, todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą negali būti pripažintas nepriimtiniu vien dėl to, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nebuvo nurodyta pirkimo vertė, priešingai, nei teigia Italijos vyriausybė.
- 21 Prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat negalima pripažinti nepriimtiniu remiantis tuo, kad juo prašoma Teisingumo Teismo patikrinti Italijos teisės aktų leidėjo laisvą pasirinkimą dėl Direktyvos 89/665 nuostatų perkėlimo, kaip tvirtina *CISS di Pinerolo*. Iš tiesų, pateikti klausimai susiję su kelių šios direktyvos nuostatų išaiškinimu.
- 22 Todėl šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl pirmojo klausimo

- 23 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad skundai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų dėl leidimo ar neleidimo dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose turi būti pateikti per 30 dienų naikinamąjį terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo apie juos suinteresuotiesiems asmenims.
- 24 Pirmiausia primintina, kad pagal Direktyvos 89/665 2c straipsnį valstybės narės gali nustatyti terminus, per kuriuos turi būti pateikti prašymai peržiūrėti perkančiosios organizacijos sprendimą, priimtą per sutarčių sudarymo procedūrą, kuri patenka į Direktyvos 2014/24 taikymo sritį.
- 25 Šioje nuostatoje numatyta, kad šis terminas turi būti bent 10 kalendorinių dienų, pradedant skaičiuoti nuo kitos dienos po to, kai dalyviui arba kandidatui faksu arba elektroninėmis priemonėmis išsiunčiamas perkančiosios organizacijos sprendimas, ar, jei naudojamos kitokios ryšių priemonės, – šis terminas turi būti bent 15 kalendorinių dienų, pradedant skaičiuoti nuo kitos dienos po to, kai dalyviui ar kandidatui išsiunčiamas perkančiosios organizacijos sprendimas, arba bent 10 kalendorinių dienų, skaičiuojant nuo kitos dienos po to, kai buvo gautas perkančiosios organizacijos sprendimas. Be to, šioje nuostatoje nurodyta, kad prie kiekvienam dalyviui ar kandidatui siunčiamo pranešimo apie perkančiosios organizacijos sprendimą pridedama atitinkamų tokio sprendimo motyvų santrauka.
- 26 Taigi iš pačios Direktyvos 89/665 2c straipsnio formuluotės matyti, kad 30 dienų naikinamasis terminas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, per kurį turi būti pateikti skundai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų leisti arba neleisti dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje, kuri patenka į Direktyvos 2014/24 taikymo sritį, skaičiuojamas nuo pranešimo apie juos suinteresuotiesiems asmenims, iš principo yra suderinamas su Sąjungos teise su sąlyga, kad šiuose sprendimuose nurodyti tinkami motyvai.
- 27 Be to, Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalyje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad perkančiųjų organizacijų sprendimai galėtų būti veiksmingai ir kuo greičiau peržiūrėti. Kaip Teisingumo Teismas jau turėjo progą pažymėti, naikinamųjų apskundimo terminų nustatymas leidžia įgyvendinti Direktyva 89/665 siekiamą spartumo tikslą, nes taip ūkio subjektai įpareigojami greitai apskusti parengiamąsias priemones ar tarpinius sprendimus, priimtus per viešojo pirkimo procedūrą (šiuo klausimu žr. 2010 m. sausio 28 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-456/08, EU:C:2010:46, 60 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 28 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad protingų naikinamųjų apskundimo terminų nustatymas iš esmės atitinka Direktyvoje 89/665 nustatytą veiksmingumo reikalavimą, nes tokiu nustatymu įgyvendinamas pagrindinis teisinio saugumo principas (2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99, EU:C:2002:746, 76 punktą, taip pat 2010 m. sausio 21 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-17/09, nepaskelbtas Rink., EU:C:2010:33, 22 punktą), ir jis yra suderinamas su pagrindine teise į veiksmingą teisminę apsaugą (šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Fastweb*, C-19/13, EU:C:2014:2194, 58 punktą).
- 29 Vis dėlto Direktyva 89/665 siekiamas spartumo tikslas nacionalinėje teisėje turi būti įgyvendinamas laikantis teisinio saugumo reikalavimų. Todėl valstybės narės turi pareigą įdiegti pakankamai apibrėžtą, aiškią ir nuspėjamą terminų sistemą, kad asmenys galėtų žinoti savo teises ir pareigas (šiuo klausimu žr. 1991 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-361/88, EU:C:1991:224, 24 punktą ir 1996 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas*, C-221/94, EU:C:1996:424, 22 punktą).
- 30 Šiuo klausimu pažymėtina, kad kai valstybės narės apibrėžia kreipimosi į teismą procesines normas, skirtas apsaugoti teisėms, kurias Sąjungos teisė suteikia kandidatams ir konkurso dalyviams, patyrusiems žalą dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų, jos turi užtikrinti, kad nebūtų pakenkta

Direktyvos 89/665 veiksmingumui ir nebūtų pažeistos Sąjungos teisėje asmenims suteikiamos teisės, ypač Chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Star Storage ir kt.*, C-439/14 ir C-488/14, EU:C:2016:688, 43–45 punktus).

- 31 Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalyje nustatytas tikslas užtikrinti veiksmingos peržiūros egzistavimą, kai pažeidžiamos viešojo pirkimo sutarčių sudarymui taikomos nuostatos, gali būti įgyvendintas, tik jei numatyti apskundimo terminai bus skaičiuojami nuo datos, kai pareiškėjas sužinojo arba turėjo sužinoti apie tariamą minėtų nuostatų pažeidimą (2010 m. sausio 28 d. Sprendimo *Uniplex (UK)*, C-406/08, EU:C:2010:45, 32 punktas; 2015 m. kovo 12 d. Sprendimo *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, 52 punktas ir 2014 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Idrodinamica Spurgo Velox ir kt.*, C-161/13, EU:C:2014:307, 37 punktas).
- 32 Tuo remiantis darytina išvada, kad nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad skundai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų dėl leidimo ar neleidimo dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose turi būti pateikti per 30 dienų naikinamąjį terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo suinteresuotiesiems asmenims apie juos dienos, yra suderinami su Direktyva 89/665 tik su sąlyga, kad sprendimuose, apie kuriuos taip pranešta, buvo nurodyti tinkami motyvai, užtikrinantys, kad šie suinteresuotieji asmenys sužinojo ar galėjo sužinoti apie Sąjungos teisės pažeidimą, kurį jie nurodo.
- 33 Iš tiesų, pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją Chartijos 47 straipsniu garantuojama veiksminga teismo kontrolė reikalauja, kad atitinkamas asmuo galėtų sužinoti dėl jo priimto sprendimo motyvus arba perskaitęs patį sprendimą, arba jo paties prašymu išdėstčius jam šiuos motyvus, kad šis asmuo galėtų kuo geresnėmis sąlygomis ginti savo teises ir susipažinęs su visa informacija nuspręsti, ar tikslinga kreiptis į kompetentingą teismą, taip pat tam, kad šis teismas galėtų visapusiškai vykdyti atitinkamo nacionalinio sprendimo teisėtumo kontrolę (šiuo klausimu žr. 1987 m. spalio 15 d. Sprendimo *Heylens ir kt.*, 222/86, EU:C:1987:442, 15 punktą ir 2013 m. birželio 4 d. Sprendimo *ZZ*, C-300/11, EU:C:2013:363, 53 punktą).
- 34 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad konkurso dalyvis, kuris ketina užginčyti sprendimą dėl leidimo dalyvauti konkurentui, turi pateikti skundą per 30 dienų nuo pranešimo apie jį terminą, t. y. tuo momentu, kai jis dažniausiai dar negali nustatyti, ar jis iš tiesų turi suinteresuotumą, nes nežino, ar šis konkurentas galiausiai bus pripažintas laimėtoju ir ar jis pats turės galimybę laimėti sutartį.
- 35 Šiuo klausimu primintina, kad Direktyvos 89/665 1 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų peržiūros procedūros, kuriomis pagal išsamias taisykles, kurias gali nustatyti valstybės narės, galėtų pasinaudoti bet kuris asmuo, kuris yra arba buvo suinteresuotas laimėti konkrečią sutartį ir kuriam dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta žala ar kilusi tokios žalos rizika.
- 36 Pastaroji nuostata taikytina, be kita ko, situacijai, kai konkurso dalyvis mano, kad sprendimas leisti konkurentui dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje yra neteisėtas ir gali jam padaryti žalą, o ši žala pakankamai pagrindžia jo suinteresuotumą nedelsiant paduoti skundą dėl šio sprendimo, neskaitant žalos, kuri, be kita ko, gali atsirasti dėl to, kad sutartis bus sudaryta su kitu kandidatu.
- 37 Bet kuriuo atveju Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad sprendimas leisti dalyviui dalyvauti sutarties sudarymo procedūroje yra aktas, dėl kurio galima pateikti atskirą skundą teisme, kaip numatyta Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 straipsnio 1 dalies b punkte (šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Marina del Mediterraneo ir kt.*, C-391/15, EU:C:2017:268, 26–29 ir 34 punktus).

38 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyva 89/665, ypač jos 1 ir 2c straipsniai, siejami su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad skundai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų dėl leidimo ar neleidimo dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose turi būti pateikti per 30 dienų naikinamąjį terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo suinteresuotiesiems asmenims apie juos dienos, su sąlyga, kad sprendimuose, apie kuriuos taip pranešta, buvo nurodyti tinkami motyvai, užtikrinantys, kad šie suinteresuotieji asmenys sužinojo ar galėjo sužinoti apie Sąjungos teisės pažeidimą, kurį jie nurodo.

Dėl antrojo klausimo

39 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad nepadavę skundo dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų leisti dalyviams dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrose per 30 dienų terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo apie juos dienos, suinteresuotieji asmenys nebegali pareikšti šių sprendimų neteisėtumu grindžiamo prieštaravimo paduodami skundą dėl vėlesnių aktų, visų pirma dėl sprendimo sudaryti sutartį.

40 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad Direktyva 89/665 aiškintina taip, jog ji iš principo nedraudžia nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta, kad bet koks skundas dėl perkančiosios organizacijos turi būti pateiktas per numatytą terminą ir kad šiam skundui pagrįsti nurodytam sutarties sudarymo procedūros pažeidimui turi būti taikomas toks pats terminas, kuris yra naikinamasis ir kurį praleidus nebegalima ginčyti tokio sprendimo ar nurodyti tokio pažeidimo, su sąlyga, kad terminas yra protingas (2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99, EU:C:2002:746, 79 punktą; 2003 m. vasario 27 d. Sprendimo *Santex*, C-327/00, EU:C:2003:109, 50 punktą ir 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 50 punktą).

41 Tokia jurisprudencija pagrįsta argumentu, jog visiškam Direktyva 89/665 siekiamų tikslų įgyvendinimui kiltų pavojus, jei kandidatams ir dalyviams būtų leidžiama bet kuriuo sutarties sudarymo procedūros momentu nurodyti sutarčių sudarymo taisyklių pažeidimus ir taip perkančioji organizacija būtų įpareigota iš naujo pakartoti visą procedūrą, kad pašalintų šiuos pažeidimus (2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99, EU:C:2002:746, 75 punktą; 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 51 punktą ir 2010 m. sausio 28 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-456/08, EU:C:2010:46, 52 punktą). Iš tiesų, toks elgesys, atsižvelgiant į tai, kad dėl jo gali būti be objektyvios priežasties vilkinamos apskundimo procedūros, kurias pagal Direktyvą 89/665 įgyvendinti įpareigos valstybės narės, gali trukdyti veiksmingai taikyti Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvas (2004 m. vasario 12 d. Sprendimo *Grossmann Air Service*, C-230/02, EU:C:2004:93, 38 punktą).

42 Šioje byloje iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Direktyva 89/665, o ypač jos 2c straipsnis, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją iš principo nedraudžiama tai, kad, nepadavęs skundo dėl perkančiosios organizacijos sprendimo per Italijos teisės aktuose numatytą 30 dienų terminą, dalyvis nebegali pareikšti šio sprendimo neteisėtumu grindžiamo prieštaravimo paduodamas skundą dėl vėlesnio akto.

43 Vis dėlto, nors nacionalinės teisės nuostatos dėl naikinamųjų terminų pačios savaime neatrodo prieštaraujančios Direktyvos 89/665 2c straipsnio reikalavimams, negalima atmesti galimybės, kad, susiklosčius ypatingoms aplinkybėms arba atsižvelgiant į kai kuriuos jų įgyvendinimo ypatumus, jų taikymas gali pažeisti Sąjungos teisėje asmenims suteiktas teises, ypač teisę į veiksmingą teisminę

gynybą ir į nešališką teismą, įtvirtintą Chartijos 47 straipsnyje (šiuo klausimu žr. 2003 m. vasario 27 d. Sprendimo *Santex*, C-327/00, EU:C:2003:109, 57 punktą ir 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 55 ir 56 punktus).

- 44 Teisingumo Teismas jau turėjo progą nuspręsti, kad Direktyva 89/665 turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės normas dėl naikinamųjų terminų taikyti taip, kad dalyviui nebūtų suteikta teisė apskusti neteisėto sprendimo, nors apie šį neteisėtumą jis galėjo sužinoti iš esmės tik jau pasibaigus naikinamajam terminui (šiuo klausimu žr. 2003 m. vasario 27 d. Sprendimo *Santex*, C-327/00, EU:C:2003:109, 60 punktą ir 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 59–61 ir 64 punktus).
- 45 Be to, reikia pažymėti, kaip priminta šios nutarties 31 punkte, jog Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad veiksmingi teisių gynimo būdai viešųjų pirkimų teisės nuostatų pažeidimo atveju gali būti užtikrinti, tik jei numatyti apskundimo terminai bus skaičiuojami nuo datos, kai pareiškėjas sužinojo arba turėjo sužinoti apie tariamą minėtų nuostatų pažeidimą (šiuo klausimu žr. 2015 m. kovo 12 d. Sprendimo *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, 52 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 46 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar pagrindinės bylos aplinkybėmis *Cooperativa Animazione Valdocco* iš tiesų sužinojo ar galėjo sužinoti, perkančiajai organizacijai pagal Viešųjų pirkimų kodekso 29 straipsnį pranešus apie sprendimą leisti dalyvauti laimėjusiai laikinajai įmonių grupei, tokio sprendimo neteisėtumo, kurį ji nurodo, motyvus, susijusius su tuo, kad nepateiktas reikiamo dydžio laikinasis užstatas ir neįrodyta, kad tenkinamos dalyvavimo sąlygos, ir ar ji iš tikrųjų buvo tokioje padėtyje, kad galėjo paduoti skundą per Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalyje numatytą 30 dienų naikinamąjį terminą.
- 47 Konkrečiai tariant, jis turi įsitikinti, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis, bendrai taikant Viešųjų pirkimų kodekso 29 straipsnio ir 53 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatas, reglamentuojančias galimybę susipažinti su pasiūlymų dokumentais ir jų sklaidą, nebuvo pašalinta bet kokia *Cooperativa Animazione Valdocco* galimybė iš tiesų sužinoti apie jos nurodomą sprendimo leisti dalyvauti laimėjusiai laikinajai įmonių grupei neteisėtumą ir paduoti skundą per Administracinio proceso kodekso 120 straipsnio 2-bis dalyje numatytą 30 dienų naikinamąjį terminą nuo to momento, kai ji apie tai sužinojo.
- 48 Reikia pridurti, kad taikydamas nacionalinę teisę nacionalinis teismas turi ją aiškinti taip, kad aiškinimas atitiktų Direktyvos 89/665 tikslą. Jeigu toks aiškinimas neįmanomas, jis turi netaikyti šiai direktyvai prieštaraujančių nacionalinių nuostatų (šiuo klausimu žr. 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 62 ir 63 punktus), nes šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalis yra besąlygiška ir pakankamai tiksli, kad ja būtų galima remtis prieš perkančiąją organizaciją (2005 m. birželio 2 d. Sprendimo *Koppensteiner*, C-15/04, EU:C:2005:345, 38 punktą ir 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 63 punktą).
- 49 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyva 89/665, ypač jos 1 ir 2c straipsniai, siejami su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad nepadavę skundo dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų leisti dalyviams dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrose per 30 dienų naikinamąjį terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo apie juos dienos, suinteresuotieji asmenys nebegali pareikšti šių sprendimų neteisėtumu grindžiamo prieštaravimo paduodami skundą dėl vėlesnių aktų, visų pirma dėl sprendimo sudaryti sutartį, su sąlyga, kad tokiu naikinamuoju terminu prieš šiuos asmenis gali būti remiamasi tik jeigu iš tokio pranešimo jie sužinojo arba galėjo sužinoti apie neteisėtumą, kurį jie nurodo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

50 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, iš dalies pakeistos 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES, ypač jos 1 ir 2c straipsniai, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad skundai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų dėl leidimo ar neleidimo dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose turi būti paduoti per 30 dienų naikinamąjį terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo suinteresuotiesiems asmenims apie juos dienos, su sąlyga, kad sprendimuose, apie kuriuos taip pranešta, buvo nurodyti tinkami motyvai, užtikrinantys, kad šie suinteresuotieji asmenys sužinojo ar galėjo sužinoti apie Sąjungos teisės pažeidimą, kurį jie nurodo.
2. Direktyva 89/665, iš dalies pakeista Direktyva 2014/23, o ypač jos 1 ir 2c straipsniai, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose numatyta, kad nepadavę skundo dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų leisti dalyviams dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrose per 30 dienų naikinamąjį terminą, skaičiuojamą nuo pranešimo apie juos dienos, suinteresuotieji asmenys nebegali pareikšti šių sprendimų neteisėtumu grindžiamo prieštaravimo paduodami skundą dėl vėlesnių aktų, visų pirma dėl sprendimo sudaryti sutartį, su sąlyga, kad toks naikinamasis terminas prieš šiuos asmenis gali būti panaudotas tik jeigu iš tokio pranešimo jie sužinojo arba galėjo sužinoti apie neteisėtumą, kurį jie nurodo.

Parašai.